

2. Vyshnevsky, O.I. (2000). Kharakter yak predmet pedahohiky [Character as a Subject of Pedagogy]. *The Native School*. No. 1. pp. 4–9; No. 3.; pp. 3–10. [in Ukrainian].
3. Haliv, M.D. (2007). Problema formuvannia kharakteru osobystosti v istorii rozvytku ukrainskoi pedahohichnoi dumky (60-ti roky XIX – 60-ti roky XX stolittia) [The Problem of Personality Character Formation in the History of the Development of Ukrainian Pedagogical Thought (60s of the 19th – 60s of the 20th century)]. *Monograph*. Drohobych, 251 p. [in Ukrainian].
4. Levytska, L.Ya. (2006). Etnopedahohichni aspekty vykhovannia kharakteru v ukrainskii pedahohitsi Halychyny (1919–1939 rr.) [Ethnopedagogical Aspects of Character Education in Ukrainian Pedagogy of Galicia (1919–1939)]. *Monograph*. Drohobych, 222 p. [in Ukrainian].
5. Petrenko, O.B. (2013). Do problemy klasyfikatsii dzhe-relnoi bazy istoriko-pedahohichnoho doslidzhennia [To the Problem of Classification of the Source Base of Historical and Pedagogical Research]. *The Pedagogical Discourse. Collection of Scientific Papers*. Vol. 15. pp. 536–542. [in Ukrainian].
6. Sukhomlynska, O.V. (2003). Istoryko-pedahohichni protsesy: novi pidkhody do zahalnykh problem [Historical and Pedagogical Process: New Approaches to Common Problems]. Kyiv, 268 p. [in Ukrainian].
7. Yasko, O.M. (1974). Pro vykorystannia dzherel u doslidzhenniakh z istorii radianskoi pedahohichnoi nauky [About the Use of Sources in Research on the History of Soviet Pedagogical Science]. *The Soviet School*. No. 11. pp. 7–12. [in Ukrainian].
8. Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Lviv [Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv]. Stoc 178. Description 1. Case 6150. 259 sheets. [in Polish].
9. Baranowski, M. (1912). Pedagogika do uzytku seminary nauczycielskich i nauczycieli szkół ludowych [Pedagogy for the Use of Teachers' Seminars and Folk School Teachers]. Wydanie ósme przygotował Dr Franciszek Majchrowicz. Lviv, 162 p. [in Polish].
10. Lehnert, S. (1924). Spis nauczycieli publicznych szkół powszechnych i państwowych seminarjów nauczycielskich oraz spis szkół w okręgu szkolnym lwowskim obejmującym województwa lwowskie, stanisławowskie i tarnopolskie [List of Teachers in Public Elementary Schools and State Teacher Training Seminars and a List of Schools in the Lviv School District Covering the Lviv, Stanisławów and Tarnopol Voivodeships]. Lviv, 220 + 160 p. [in Polish].
11. Szematyzm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkiem księstwem krakowskiem na rok 1914 [Schematism of the Kingdom of Galicia and Lodomeria with the Grand Duchy of Krakow for 1914]. Lviv, 1768 p. [in Polish].

Стаття надійшла до редакції 05.12.2022

УДК 330.34: 371

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.273124>

Ірина Андрощук, доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри технологічної та професійної освіти і
декоративного мистецтва
Хмельницького національного університету

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У статті акцентовано увагу на сучасних тенденціях розвитку освіти в Україні. Відзначено, що сучасні процеси, пов'язані з глобалізацією й інтеграцією України у світовий простір на фоні військової агресії росії, потребують докорінних змін не лише в економіці нашої країни, а й в системі освіти на всіх її рівнях. Схарактеризовано такі основні тенденції розвитку освіти: спрямованість на задоволення потреб економіки країни та її відновлення і розвиток; інтеграція освіти, науки і виробництва; інтернаціоналізація освітнього процесу; збереження національної й культурної самобутності українського народу. Наголошено на важливості пріоритетності людини в системі освіти, підвищенні соціального статусу науково-педагогічних і педагогічних працівників у суспільстві; оновлення матеріально-технічної бази відповідно до сучасних потреб виробництва; безпечність освіти та ін.

Ключові слова: тенденції; система освіти; інтернаціоналізація освітнього процесу; національна й культурна самобутність; інтеграція; економіка.

Лит. 11.

Iryna Androschchuk, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor,
Head of the Technological and Professional Education and Decorative Arts Department
Khmelnitskiy National University

THE LATEST TRENDS IN UKRAINE'S EDUCATION DEVELOPMENT

The article discusses the latest trends in the development of Ukraine's education. It shows that current processes related to Ukraine's globalization and integration into the EU space against the background of Russia's military aggression require fundamental changes in terms of both the country's economy and the education system at all levels. After all, education is an important historical and sociocultural phenomenon that develops and improves along with society. In a certain way, it reflects all the processes inherent in social life. In this regard, the attitude of citizens, the state and society toward education, as well as the areas of its development, is one of the factors for the existence of a democratic civil society. Importantly, the article contains a detailed analysis of relevant studies on the main approaches to education development trends. In particular, it describes the

following trends: focus on meeting the needs of the country's economics and its recovery and development; integration of education, science and production; internationalization; preservation of the national and cultural identity of the Ukrainian people. Much emphasis is placed on the priority of an individual in the education system; increasing the social status of academic staff in society; updating facilities and resources in accordance with current needs of production; education's safety.

Keywords: trends; education system; education internationalization; national and cultural identity; integration, economics.

Постановка проблеми у загальному її вигляді. Сучасні процеси, пов'язані з глобалізацією й інтеграцією України у світовий простір на фоні військової агресії росії, потребують докорінних змін не лише в економіці нашої країни, а й у системі освіти на всіх її рівнях. Ураховуючи, що освіта є важливим історичним і соціокультурним феноменом, який розвивається й удосконалюється у процесі існування та розвитку суспільства, у ній відображаються певним чином всі процеси, що відбуваються у суспільному житті. Тому ставлення громадян, держави, суспільства до освіти, напрямів її розвитку становлять одне із чинників існування демократичного, громадянського суспільства. Саме освіта є засобом відтворення і нарощування духовного, інтелектуального потенціалу нації, національного й патріотичного виховання громадян, чинником модернізації виробництва, розвитку економіки, підвищення авторитету держави у світовому просторі. Зрозуміло, що війна внесла свої корективи у всі галузі, зокрема і освітню. За результатами досліджень Центру Разумкова, в економіці майже відсутні кошти на інвестиції. Тому зростання інвестицій в різні галузі, зокрема і в освітню практично можливе лише завдяки залученню зовнішніх ресурсів [9, 40]. Однак усупереч намаганням ворога, наш народ і держава вистоять і відіб'ють ворога. На шляху до перемоги важливо проявляти стійкість й мобільність, швидко реагувати на зміни і виклики, потреби суспільства та з їх урахуванням розвивати систему освіти України, здійснювати підготовку конкурентоздатних фахівців, здатних розбудувати економіку нашої держави на демократичних засадах.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Основні тенденції, ключові питання й проблеми розвитку та функціонування системи освіти висвітлювалися у працях В. Андрушенка, С. Гончаренка, Р. Гуревича, І. Зязюна, О. Коберника, В. Кременя, В. Лугового, В. Мадзігона, С. Ніколаєнка, О. Овчарука, В. Олійника та ін. Зокрема, тенденціям та перспективам професійної освіти присвячені судії Н. Ничкало, В. Радкевич, П. Лузана; вищої освіти – Г. Васяновича, Р. Гуревича, О. Дубасенюк, І. Каленюк, А. Колош, Т. Настич та ін.; тенденціям розвитку мистецької освіти – В. Беха, А. Козир, Г. Костюка, В. Лутай, М. Степко та ін.; тенденціям розвитку післядипломної педагогічної освіти – Н. Котельникової, В. Олійника; освіти дорослих – Н. Авшенюк, Л. Лук'янової, О. Огієнко, С. Пінчук та ін.; тенденціям трансформації й реформування освітнього

простору – С. Гуткевича, О. Марченко, М. Мясковської, Н. Сухової, Т. Яровенко та ін.

Відзначимо, що Кабінетом Міністрів України розроблено Стратегію розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2023 рр. [10], Міністерством освіти і науки України детально проаналізовано виклики та перспективи в освіті України [5], особливості освіти в умовах воєнного стану [6], розроблено план відновлення освіти і науки [7]. Центром Разумкова здійснено аналіз соціально-економічних та гуманітарних наслідків агресії для українського суспільства [9]. Це свідчить про актуальність та важливість пошуку основних напрямів розвитку освіти України. У контексті цього особливої актуальності набуває визначення основних тенденцій розвитку освіти в Україні на сучасному етапі.

Мета статті полягає у визначенні й характеристиці основних тенденцій розвитку освіти, реалізація яких сприятиме підвищенню ефективності системи освіти в Україні.

Методи дослідження. У процесі дослідження було використано такі методи: аналізу і синтезу наукових джерел, нормативних документів з проблеми дослідження з метою виокремлення основних тенденцій розвитку освіти України, абстрагування для обґрунтування основних тенденцій у контексті проблеми дослідження, узагальнення та систематизації результатів аналізу, формулювання висновків.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогодні існують різні підходи до визначення тенденцій розвитку освіти. Найчастіше у науковій літературі до основних із них відносять такі: гуманізації освіти; гуманітаризації освіти; національної спрямованості; відкритості системи освіти; перенесення акцентів з навчальної діяльності педагога на продуктивну навчально-пізнавальну, художню, трудову діяльність учнів; активне використання технологій та методик, що базуються на проблемному викладі, науковому пошуку, активній самостійній роботі на засадах співпраці учасників освітнього процесу; створення сприятливих умов для самовизначення й самореалізації здобувачів; творчої спрямованості освітнього процесу; оцінка результату освіти за певними вимогами, уніфікованими формами; цілісності навчання і виховання та ін.

На думку І. Каленюк, серед різноманіття тенденцій розвитку освіти доцільно виокремити такі: визначальне значення освіти у становленні економіки; диверсифікація джерел фінансування; активна реалізація компетентнісного підходу, що зумовлює оновлення змісту, форм та методів освітнього

процесу; трансформація організаційних форм освітньої діяльності здобувачів; глобалізація ринку освітніх послуг [3, 20–21].

Дослідник Т. Яровенко, характеризуючи тенденції розвитку освіти, наголошує на наявності такої проблеми, як “надлишкова освіта”, яка характерна для переважної більшості розвинених індустріальних держав характеризується ситуацією, коли фахівці з високим рівнем кваліфікації виконують роботу, нижнього рівня. Для розв’язання цієї проблеми, характерної також для системи освіти зарубіжних країн, на думку науковця, слугує комерціалізація освіти. На жаль, на сьогодні поширеними є явище коли здобувачі вищої освіти, що навчаються за бюджетні кошти, не відпрацьовують певний термін в державних установах і підприємствах, часто виїжджаючи за кордон. Сьогодні, маючи велику кількість біженців та внутрішньо переміщених осіб, актуалізувалася проблема неспроможності випускників та шкіл в умовах війни здобувати освіту за власні кошти. Тому для підготовки майбутніх фахівців різних спеціальностей на сьогодні особливо важливою є підтримка держави. До основних тенденцій розвитку освіти Т. Яровенко відносить збільшення термінів навчання й підготовки майбутніх фахівців; впровадження інноваційних моделей освіти; розширення академічних свобод учасників освітнього процесу; демократизацію, гуманізацію та гуманітаризацію освіти; реалізацію індивідуальних освітніх стратегій навчання; розширення впливу громадянської думки на прийняття рішень в освітній політиці, безперервність освіти [11, 170].

На думку А. Козир, основними напрямками розвитку освіти в Україні є: її гуманізація та гуманітаризація освіти; взаємопов’язаність й взаємообумовленість освіти і філософії; підпорядкуванні всіх видів освітньої діяльності й їхньої інтегративної взаємодії загальній меті; соціокультурна відповідність; створення належних умов для успішної самореалізації; забезпечення педагогічної взаємодії; перехід від регламентованих способів організації освітнього процесу до таких, що активізують і розвивають; акмеологічна спрямованість освіти; безперервність освіти. Зауважимо, що сьогодні актуальним є поєднання різних форм навчання, зокрема, в умовах карантину освітній процес у переважній більшості здійснювався у формі дистанційного навчання, яка на жаль, засвідчила свою неефективність. В умовах війни, враховуючи всі ризики й небезпеку, обладнавши сховища, заклади освіти реалізують змішану форму навчання, впроваджують інноваційні способи взаємодії [4].

Результати аналізу основних підходів до визначення основних тенденцій розвитку освіти в Україні свідчать, що всі науковці одностайні щодо гуманізації та гуманітаризації освіти, її безперервності, оновлення організаційних форм і методів навчання,

стимульовального впливу освіти на особистість та її безперервність. Зрозуміло, що всі ці тенденції є важливими і тією чи тією мірою реалізуються в системі освіти. Підтримуємо повністю позицію науковців, тому зупинимось на тих тенденціях, якими хотіли б доповнити цей перелік.

Підтримуємо підхід Т. Яровенка [11], який до напрямів розвитку освіти відносить зміну концептуальних підходів щодо місця освіти у структурі національної економіки та переосмислення її ролі у забезпеченні економічного розвитку країни. Особливої актуальності це набуває в умовах військової агресії й при нагальній потребі підтримки й розвитку економіки нашої держави. У контексті цього однією з важливих тенденцій розвитку освіти України на сучасному етапі виокремлюємо її спрямованість на задоволення потреб економіки країни, її відновлення і розвиток. Саме орієнтованість структури й змісту освіти на потреби ринку праці, сучасний стан економічного розвитку держави сприятиме підготовці кваліфікованих фахівців, здатних відновлювати й розвивати економіку нашої держави.

Не менш важливою є тенденція розвитку освіти України, що полягає в інтеграції освіти, науки і виробництва та зумовлює підготовку майбутніх фахівців до реальних умов професійної діяльності та дає змогу впроваджувати в освітньому процесі сучасні досягнення в галузі науки й освіти. Наголосимо, що в контексті реалізації цієї тенденції актуалізується потреба у появі нових спеціальностей, відповідно до запитів виробництва. Для забезпечення цієї тенденції важливим є врахування трьох рівнів інтеграції, виокремлених Р. Гуревичем, зокрема: асиміляція базового інструментарію базової науки з особливостями виробничого процесу; синтез взаємодії наук з потребами й вимогами виробництва; цілісність освітнього процесу, що передбачає формування змісту освіти підготовки фахівців для чітко визначених умов виробництва [2]. Такий підхід дає змогу комплексно здолати проблеми навчання й виховання; виокремлювати головні компетентності й програмні результати, які мають бути сформовані у здобувачів; формувати комплексне бачення проблеми; реалізовувати індивідуальну траєкторію навчання. Доцільним є розроблення інтегрованих навчальних дисциплін, курсів, сертифікатних програм та ін. Цьому сприяє також участь закладів освіти й представників підприємств у спільних проєктах, грантах, залучення зовнішніх стейкхолдерів (роботодавців, практиків виробництва) до освітнього процесу, проведеного на базі підприємств практичних й лабораторних занять [1].

Необхідно зазначити, що у зв’язку з великою кількістю вимушених переселенців, зросла чисельність людей, які шукають роботу за кордоном, що потребує вирішення чисельних проблем з їх працевлаштуванням, соціальним захистом, перепідготов-

кою. Значна кількість молоді змушені продовжити навчання за кордоном. У контексті цього особливої актуальності набуває потреба у створенні освітнього простору, який давав би змогу швидкого розв'язання проблем щодо визнання дипломів та уніфікації освітніх стандартів на різних освітніх рівнях. Це забезпечить конкурентоздатність випускників українських закладів освіти й створить сприятливі умови для їх подальшого навчання та працевлаштування за фахом за кордоном.

Наступною тенденцією розвитку освіти на сучасному етапі є **інтернаціоналізація освітнього процесу**, що дає змогу інтегрувати в систему освіти України міжнародну, міжкультурну компоненти. Документом, що регламентує цей процес, є Резолюція Організації Об'єднаних Націй “Перетворення нашого світу: порядок денний в області сталого розвитку на період до 2030 року” [8]. Це сприятиме появі нових провайдерів освіти, оновленню форм її здобуття, забезпечуватиме диверсифікацію кваліфікацій і свідоцтв про одержання освіти, міжнародну мобільність здобувачів і педагогів, збільшення попиту на освіту впродовж життя, надходження приватних інвестицій. Зауважимо, що інтернаціоналізація вищої освіти виокремлена як одна із стратегічних цілей у Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2023 рр., яка затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України № 286-р від 23 лютого 2022 р. [10]. Важливо підкреслити й активне намагання закладів освіти реалізувати різні напрями інтернаціоналізації, що зумовлює необхідність оновлення змісту підготовки майбутніх фахівців, технологій та методів навчання загалом.

Констатуємо, що на сьогодні заклади вищої освіти намагаються реалізувати різні форми інтернаціоналізації: внутрішню або інтернаціоналізацію вдома та зовнішню або інтернаціоналізацію – за кордоном. Це дає змогу здійснювати обмін досвідом, розвивати стратегічне партнерство на міжнародному рівні між закладами освіти, міжнародними освітніми асоціаціями, залучати міжнародних зовнішніх стейкхолдерів, акредитувати освітні програми у міжнародних організаціях з акредитації та ін. Одним з інструментів інтернаціоналізації є мобільність. Однак у контексті цього необхідною умовою виступає володіння педагогами та здобувачами закладів освіти іноземною мовою на достатньому рівні для комунікації й участі у різних програмах академічної мобільності, грантах, проєктах, членства у міжнародних спілках, залучення іноземних здобувачів до навчання у вітчизняних закладах освіти, підвищення публікаційної активності педагогів та ін.

У контексті цього наступною тенденцією розвитку освіти виокремлюємо **збереження національної й культурної самобутності українського народу** на фоні глобалізаційних й інтеграційних процесів. На жаль, довгий час розвиток культурної спадщини

не був пріоритетним напрямом державної політики. В умовах війни увага всього світу зосереджена на Україні, військова агресія росії викликала інтерес до традицій, творів мистецтва, мови українців. Тому, з одного боку, важливо популяризувати українську культуру, традиції на різних рівнях у європейському просторі, створювати і просувати якісний національний культурний продукт; з іншого – детальніше вивчати й досліджувати культурно-історичні цінності нашого народу, з метою збереження культурно-духовної спадщини, створення умов для творчого розвитку молоді, формування громадянського суспільства в Україні. Саме освіта є одним із інструментів підтримки й збереження культурної самобутності нашого народу, розвитку різних секторів культури й мистецтва. Водночас з цим саме культурна спадщина, традиції є потужним виховним засобом у формуванні національної ідентичності молоді, її громадянської відповідальності перед своєю державою і народом, творчого розвитку здобувачів через залучення до різних видів культурної діяльності, налагодження міжкультурного діалогу. В умовах військової агресії одне з важливих завдань освіти полягає саме у формуванні громадянської відповідальності кожного члена суспільства, що характеризується не віком особистості, а її поглядами, діями, вчинками, гуманістичним світоглядом, передбачає готовність до вчинків в інтересах суспільства.

Поряд з цим хочемо наголосити й на пріоритетності людини в системі освіти, підвищенні соціального статусу науково-педагогічних і педагогічних працівників у суспільстві; оновленні матеріально-технічної бази відповідно до сучасних потреб виробництва; безпечності освіти та ін.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, до основних тенденцій розвитку освіти відносимо спрямованість її на задоволення потреб економіки країни та її відновлення і розвиток; інтеграцію освіти, науки і виробництва; інтернаціоналізацію освітнього процесу; збереження національної й культурної самобутності українського народу. Важливим також є врахування пріоритетності людини в системі освіти, підвищенні соціального статусу науково-педагогічних і педагогічних працівників у суспільстві; оновлення матеріально-технічної бази відповідно до сучасних потреб виробництва; безпечність освіти. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробленні програми реалізації кожної з виокремлених тенденцій розвитку освіти в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрощук І. Формування громадянської відповідальності у майбутніх учителів як важлива складова професійної підготовки. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми, 2022. № 1 (115). С. 3–12.
2. Гуревич Р.С. Інтегративні тенденції змісту освіти в підготовці вчителів. *Сучасні інформаційні технології та*

інноваційні методи навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2016. Вип. 44. С. 66–72.

3. Каленюк І. Сучасні тенденції розвитку освіти у глобальному середовищі. *Університетська освіта*. 2011. № 1. С. 20–28.

4. Козыр А. Основні тенденції розвитку мистецької освіти на сучасному етапі. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти: збірник наукових праць ДВНЗ “Донбаський державний педагогічний університет”*. 2016. Вип. 3. С. 25–37.

5. Освіта в Україні: виклики та перспективи (інформаційно-аналітичний збірник). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2020/metod-zbirka-osvita-ta-covid-2020.pdf>.

6. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проєктна діяльність: науково-методичний збірник / за заг. ред. С.М. Шкарлета. 2022. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2022/Mizhn.serpn.ped.nauk-prakt.konferentsiya/Nauk-metod.zbirnyk-Osv.Ukrayiny.v.umovakh.voyennoho.stanu-%20Innovatsiyna.ta.projektna.diyalnist.pdf>.

7. План відновлення: освіта і наука (проєкт станом на 03.08.2023). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2022/08/19/HO.projekt.Planu.vidnovl.Osv.i.nauky-19.08.2022.pdf>.

8. Резолюція Організації Об'єднаних Націй “Перетворення нашого світу: порядок денний в області сталого розвитку на період до 2030 року” від 25 вересня 2015 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU15167>.

9. Соціально-економічні та гуманітарні наслідки російської агресії для українського суспільства. Київ, 2022. 277 с. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2022_Gum.pdf.

10. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2023 роки, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України № 286-р від 23 лютого 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text>.

11. Яровенко Т.С. Тенденції та проблеми розвитку освіти в Україні. *Економічний вісник Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”*. НТУУ “КПІ”. Дніпро, 2016. № 12. С. 167–172.

REFERENCES

1. Androshchuk, I. (2022). Formuvannya hromadianskoi vidpovidalnosti u maibutnikh uchyteliv yak vazhlyva skladova profesiinnoi pidhotovky [Developing civic responsibility among future teachers as an important component of professional teacher training]. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*. Sumy, No. 1 (115). pp. 3–12. [in Ukrainian].

2. Hurevych, R.S. (2016). Intehrativni tendentsii zmistu osvity v pidhotovtsi vchyteliv [Integrative trends in education content within professional teacher training]. *Modern information technologies and innovation methodologies of educa-*

tion in professional training: methodology, theory, experience, problems. Vinnytsia, Vol. 44. pp. 66–72. [in Ukrainian].

3. Kaleniuk, I. (2011). Suchasni tendentsii rozvytku osvity u hlobalnomu seredovyschi [Current global trends in education development]. *University education*. Kyiv, No 1. pp. 20–28. [in Ukrainian].

4. Kozyr, A. (2016). Osnovni tendentsii rozvytku mystetskoï osvity na suchasnomu etapi [The main current trends in the development of art education]. *The Professionalism of the Teacher: Theoretical and Methodological Aspects: collection of scientific publications of the Donbas State Pedagogical University*. Vol. 3. pp. 25–37. [in Ukrainian].

5. Osvita v Ukraini: vyklyky ta perspektyvy (informatsiino-analitychnyi zbirnyk) (2020). [Education in Ukraine: Challenges and prospects]. Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2020/metod-zbirka-osvita-ta-covid-2020.pdf> [in Ukrainian].

6. Osvita Ukrainy v umovakh voiennoho stanu. Innovatsiina ta proiektna diialnist (2022). [Ukraine’s education under martial law. Innovative and project activities]. *Scientific and methodical collection*. (Ed.). S.M. Shkarlet. Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2022/Mizhn.serpn.ped.nauk-prakt.konferentsiya/Nauk-metod.zbirnyk-Osv.Ukrayiny.v.umovakh.voyennoho.stanu-%20Innovatsiyna.ta.projektna.diyalnist.pdf> [in Ukrainian].

7. Plan vidnovlennia: osvita i nauka (proiekt stanom na 03.08.2023) (2022). [Recovery plan: Education and science (a project as of August 3, 2023)]. Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2022/08/19/HO.projekt.Planu.vidnovl.Osv.i.nauky-19.08.2022.pdf> [in Ukrainian].

8. Rezoliutsiia Orhanizatsii Obiednanykh Natsii “Peretvorenna nashoho svitu: poriadok denniy v oblasti staloho rozvytku na period do 2030 roku” (2015). [The Resolution 70/1, Transforming our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development on 25th September 2015] from September 25, 2015. Available at: <https://ips.ligazakon.net/document/MU15167> [in Ukrainian].

9. Sotsialno-ekonomichni ta humanitarni naslidky rosiiskoi ahresii dlia ukrainskoho suspilstva (2022). [Socio-economic and humanitarian consequences of Russian’s military aggression for Ukrainian society]. Kyiv, 277 p. Available at: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2022_Gum.pdf [in Ukrainian].

10. Stratehiia rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2022–2023 roky (2022). [The 2022–2023 Strategy for Higher Education Development in Ukraine] approved by order of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 286 of February 23, 2022. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text> [in Ukrainian].

11. Iarovenko, T.S. (2016). Tendentsii ta problemy rozvytku osvity v Ukraini [Trends and problems of Ukraine’s education development]. *Economic Bulletin of the National Technical University of Ukraine “Kyiv Polytechnic Institute”*. Dnipro, No .12. pp. 167–172. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 03.01.2023

